

Чөөн-Хемчик районда бижикти билбес болгаш биче билир чорукту узуткаар ажылдык байдалы

1949 чылдың май 11-де партия обкомунун бюрозунун болгаш областың күүсекчи комитетинин бадылаан доктаалы өзүгаар 1949 чылда бистин районда бижикти билбес 454 болгаш биче билир 388 кижини бижикке соредир дугайы көрдүнгөн турган. 1950 чылда бижик билбес 438 болгаш биче билир 365 кижини бижикке соредир турган бис.

Во чылын бижик билбес 609 болгаш биче билир 484 кижини соредир ужурут бис, а херек кырында өөрингеши болза, бижик билбес 97 болгаш биче билир 116 кижини болуп турар.

Моон ап коорге бо талазы-биле ажыл бистин районда кончук четпес чорутуруп турары тодаргайдыр. Партия обкомунун беш дугаар пленумунун бижикти билбес болгаш биче билир чорукту 1951 чылда узуткаар дугайында доктаалын күүседир-биле партия району мындыг хемчеглерни ал чоруткан.

1951 чылдың февраль айда район чуртталгаларының ортузунга бижик билбес болгаш биче билир чорукту узуткаар ажылга культуармейжилерини хүлээлгезин улгатырар айтырыгны культуармейжилерини район слёдуна чугаалашкан. Слёт эртен өөтүндө 23 кижини киргизип бир хүнүнү семинарын эрттирген. Март айда районун штеллигенциязының район хуралы болган. Хуралдың киргизилери районун бүгү интеллигенциязын 1951 чылда 500 бижик билбес болгаш биче билир кижини бижикке соредиринче кыйгарган.

Во ажылга районун башкылары өңи кирип турар. Калинин атыг колхозта школа башкызы коммунист эш Сайын 26 кижини, Байл-Тала эге школаның башкызы эш Капкаанак 15 кижини, Хайракан эге школаның башкылары эштер Биче-Уруг болгаш Сержикий 42 бижик билбес болгаш биче билир кижилерин өөредип турарлар. Районда бижик өөредилгезинин чорукту турары партия райкомунун ийи

дугаар пленумунга чугаалашкан. Пленум эртен өөтүндө партия райкомунун бюрозунга 125 культуармейжилерни бадылаан. Оларның 46-ы ам шуут ажылдап эгелзөөн. Район культуармейжилер партия райкомунун лүтүкказы-биле улусту бижикке бүтүтөп, ийи-чангыстап өөредилер. Олар болза, Чадааның орумак школаның 7-8 класстарының өөреникчилери болур.

Партия райкомунга район школаларының директорлары-биле болгаш эргелекчилери-биле хурал кылган. Ол хуралдан шитпирлээни болза, бижик өөредилгезинин бөлүмнеринин ажылын экинжидирин, база культуармейжилерге үргүлчүнү дузаламчызын көргүзерин школа директорларына болгаш эргелекчилеринге дааскан.

Ам районда бижикти билбес чорукту узуткаарының 46 бөлүмнерин тургускан. Ында 709 бижик билбес болгаш 171 биче билирлер өөренип турар. Культуармейжилерде 7 коммунистер, 28 комсомолчулар болгаш 11 партия кижини үзөстөр ажылдап турар. Олар бодунуң хүндүлүг хүлээлгезин эни күүседип турарлар.

Сталин атыг болгаш Жданов атыг колхозтарда партияның эге организациалары бижикти билбес болгаш биче билир чорукту узуткаар ажылды өңи организастап тургускан. Ол колхозтарда бижикти билбес болгаш биче билир чорукту узуткаарының 12 бөлүмүн тургускан. Бөлүмнер кичээлдерин үзүткөл чок болуп турар. Районда культуармейжилериниң арасында хөй кижилерин бижикке өөртөннөр бар. Культуармейжил эш Севилбаа эртен чылын 16 кижини, а эш Чылбак 14 кижини бижикти өңи билир кылдыр өөртөгөн.

Мурнунда чылдарда бижик билбестерни ийи-чангыстап өөредир чорук чок турганын ыратта чурттап турар бижик билбестерни өөредиринге шалтык болуп турган. Ам бо чылын ийи-чангыстап өөредир чорук району эгелзөө. Во хайышыкының ажылга Чөөн-Хемчик районун күүсекчи комитеди

нин талазындан сагыш салбайн келген. Оң тодаргай барымдаазы, күүскөмүң мооң мурнунда чылдарда болгаш бо-даа чылын бодунун сессияларына бижикти билбес чорукту узуткаар дугайын чыгыс-даа катап чугаалашканы болур. Ол ышмак, чер-чер Советтери-даа ажыл чорутпайн келген. Партия райкомунун бюрозу болгаш оң секретарылер ол талазы-биле хыналда кылбайн турганы четпес ажылдык бир үндзини болган.

Во ажылдың бир кол четпес чүгү болза, культуармейжилерде амдыгаа чедир программа чок, районунун талазындан оларга методтук дуза чедириниши мырыңай болбайн турар. Бөлүмнерде өөренип турар кижилерде кандаш, саазын чок. Ону садар талазы-биле кандыг-даа хемчег алдынмаан.

Бижикти билбес болгаш биче билир чорукту узуткаарының херээнге үндүрүп берип турар хөй-хөй апша хөрөңгини чөп ажылгайын турар. Улусту бижикке өөртөнгөн дээш, чамдык ажыл чорутпаан культуармейжилерге апша төлөп берген чоруктар хөй. Ол чорук суму Советтеринин даргаларының хынам-ча чок чорундан үнген болгаш ону районунун талазындан тодаргайлаа-нындан болган.

Во бүгү четпестер бижикти билбес болгаш биче билир чорукту дарый узуткаар херекке дыкшаптык болуп келген. Ынчангам бо талазы-биле ажылды чаргып тургузуп, ону хүн-бүрү ылап, чогуур удурутпаны бээр чорук партия райкомундан негетинип турар. Ол ажылга Советтеринин, комсомол, профилелдеринин талазындан база улуг ажылды кылып чорудары негетинип турар болгаш партия райкомунун бюрозунун болгаш секретарылерини талазындан чогуур негелдени салыры эргежок чугула.

Мынчангам партия обкомунун беш дугаар пленумунун шитпирин хажык чокка күүседир-биле амыр-дыш чок ажылдаар херек.

Д. ОДАҢОЛ,

ВКП(б)-ниң Чөөн-Хемчик райкомунун секретари.

Комсомол ажылын хүн-бүрү удуртуу негетинип турар

Комсомолдуң амдыралы, оң демисели партияның амдыралы-биле болгаш демисели-биле сырый харылазалык болуп ужурут.

Партия эге организациады комсомолдуң эге организациадының ажылынын дугайында сагыш салып, ону үргүлчү удуртуу ужурут. Ындыг турбуна Улуг-Хем районун «Кызыл туку» колхозта эш Каң-оол секретарылар партия эге организациады нандыг-даа удурутпаны комсомолга бербээ.

Комсомол комсомолдуң эге организациадының ажылы багай тургустунган. Комсомолдуң политөөредилгези чору-

вастан. Оон туржук ажыл планы чок, хуралы база болбастаан. Эге организациады органы—хана солун болгаш агитхуудус үмөстөөн.

Эге организациадыда ам чүгте 3 комсомол кенигүнү арткап. Ол-ла үеде колхозта 40 адыг аныктары комсомолга киирер ажыл мырыңай чорутунаан.

Комсомол организациадының ажылы мындыг куду деңгелде турда партия эге организациадының талазындан удурутпалга берип, ону сегидиринчү улуу эш Каң-оол мынчап чугаалап турар.

—Ол ажылды ВЛКСМ райому се-

гиткей аап мен чеге анаа чугаалаар мен. Эге организациадының секретари эш Барыштуң илеткелин бюрога дыңнап, хемчөөн алып кижидир ийи...

Комсомол эге организациадынын ыначаар удуртуун кайда-даа айытпаан болгаш ыначаар удурутп болбас ужурут.

Комсомол эге организациадының ажылы экинжидер дугайында хемчегни ап чорудары ВЛКСМ райкомундан болгаш колхозта партия эге организациадындан негетинип турар.

В. ДАНЗЫРЫН.

Культура-массалыг кижизидилге ажылын ам-даа улам күштелдирер

Колхозчуларның МТС, совхозтар ажылдакчыларының ортузунга культурамассалыг ажылды калбарып чорударына шитпирлиг ролду районнарның культура-чырыдышкын албан черлери ойнаар ужурут.

Агрозоотехникти билиглерни негелдирер талазы-биле хүн-бүрүнүң ажылын чорудар кылдыр доктаамал ажылдап турар лекторлар бөлүүн культура бажыңдарының, клубтарының болгаш номчулга бажыңдарының чанынга тургузар. Чайгы хову ажылдарының үезинде колхозчуларны, МТС, совхозтарның ажылдакчыларын агитас-массалыг ажыл-бот-тывынгыр уран-чүүлдериниң көргүзүлгери-биле хандыраарының бригадаларын культура бажыңдарының клубтарының чанынга ам-даа неместир тургусулаар херек.

Культура чырыдышкын албан черлериниң ажылдакчылары чаксы тарыпта үезинде чыдынган дуржулгаларын ажылгап, ыначаарда тургулаан кызыл булуңдарын, солун витриналарын, социалисттик чарыштың көргүзүп самбыраларын улам чаазы-биле дерип тургузар, хана солунуң болгаш дайының хуудусуна ам-даа хөйү-биле үндүрүп, оларга социалисттик чарыштың чоруп турары, көдээ ажыл-агыйның эң муракчы тараажыларын, малчыннарын үргүлчү чырыдып бижээп турар.

Чайгы хову ажылдарының, мал одалашкынының үезинде колхозчуларның культурулуг хандырылганына улуг

ролду библиотекар ойнаан турар. Ынчангам библиотека ажылдакчылары көдээ ажыл-агый номварын, совет чогаалчыларының дээр чогаалдарының улуг ужуур-дузанын калбаа-биле пропагандалаар, чечен чогаалдык литература-ларын ыгыгыры-биле номчуур ажылды чер болганына организастаар.

Лекцияларны болгаш илеткелдерин номчурунга штаттан дашкаар лекторларны, көдээ ажыл-агыйның специалисттерин, башкыларны калбаа-биле кириштирер, уран-чүүл көргүзүлгелерин бригадаларын болгаш агитмашиналарны чайгы хову турлагларында, мал одаларында ажылдап турар колхозчуларны болгаш трактористерни культурамассалыг ажылдар-биле хандыраар кылдыр өдө тургусулаар. Агитмашиналарны бодусту чарыштарының сталинчы геинийлик планының дугайында делгелге биле хандыраар турары чугула.

Политкижизидилгелиг, культурамассалыг ажылды көдээге организастап чорударына чогуур дузаламчыны областың библиотеказы, лекция бюрозусу, политиктиг болгаш өртем билиглерни негелдириниң ниетилеги боттуу-биле көргүзөр ужурутп турган. Ындыг болза, бо черлериниң удуруткучлары чаксы хову ажылдарының үезинде агитбригадаларын чангыс-даа районче организастап үндүрбөөнөр.

О. ПЕТУХОВА,

Кызыл хоорайның культура-чырыдышкын килдизиниң эргелекчизи.

Колхозчу херээженнер ортузунга ажылды күштелдирер

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизме орук» колхозуң колхозчуларының барык-ла хөй кезин херээженнер болуп турар. Ынчалза-даа, ол улуг күштү чангыс ай организастап, колхоз ажылчына хаара тудуп турар, херээженнер организациады колхозта чок чыгып, Херээженнер организациады болуп санадып турар Дарышпан ол ажылын шуут катган. Оң хараазы-биле колхозчу херээженнер ортузунда кижизидилге болгаш культурамассалыг кандыг-даа ажылдар шуут чорувайн турар. Херээ-

женнерниң хөй кезин ажыл кылбас, анаа-ла өлгеринде олургулаар чоруктар элээш эвес.

Колхозчу херээженнер ортузунга ажыл чорутунай турда, ВКП(б) райкомунун херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизи ону эскертип турар.

Колхозта херээженнер ажылын организастап, херээжен чоннуң ортузунга политкижизидилгелиг болгаш культурамассалыг ажылдары дарый чорудары негетинип турар.

М. ООЛЧУКАП.

Хөй фермаларының эргелекчилериниң беш хонук семинары

Улуг-Хем районунун көдээ ажыл-агый килдизи хөйнуң болгаш еске-даа малдаркы дүң продуктуларын чидирит чокка ажаак алып дугайында колхозтарда хөй фермаларының эргелекчилериниң беш хонук хуусаалыг семинарын эрттирген. Семинарга колхозтардан 15 кижин өөргөнгөн.

Беш хонуктуң семинарының дыңнакчылары хөй малды өң эки азырал, ажаалга-биле хандырып тургаш, бедик шынарлыг хөй дүктү кыргып алырын, хөй дүгүн кыргырына баш удуур бе-

леткел чорударын (хөй дүгүн кыргыыр мурнунда чуурун, дүң кыргыыр үеде ажылды шын организастаарынын, дүктү сортулаарының техниказын), ол ышмак практика кырына чамдык чүүдлерин өөренип эрткен.

Мичурин атыг колхозуң хөй фермазының эргелекчизи эш Шагдыр, «Свобода труда» колхозуң хөй фермазының эргелекчизи эш Хунажык, «Искра» колхозуң хөй фермазының эргелекчизи эш Төгүс-оол олар хонук эки өөрөнгөнөр.

Т. АРАНДОЛ.

Туран чеди чыл школазының орус дыл башкызы Дина Федорова Иванова школага 6 чыл ажылдап турар. Дина Федорова ол 6 чылдың дургузунда өөреникчилерге бижык билигин бээр дээш бүгү-ле аргаларын болгаш күжүн берип келген. Ол—областың эң эки башкыларының бирээзи. Өөреникчилерге орус дылды бижык-биле шингээт-тер дээш Дина Федорова оларның словарин соксаал чок байдыт, сестерни шын адаарын, билиндирер-биле ударенени өөредип, кичээлдерге орус ырларын сестерни доктаат-тырбышап, ырладып турар.

Чурукта: Дина Федорова Иванова. Чуруу А. Ермолаевниң.

Малды семиртип одаладып турар

Чаа-Хөл районунун үрбүн сумузунда Сталин атыг көдээ ажыл-агый артели 1951 чылда күрөөгө дужаар өңү планына киирер мыйыстыг бөдө болгаш шээр малдарны семиртип одаладып эгелзөө.

Колхозчу Дуван 5.376 килограмм диринг деңгил 31 баш мыйыстыг бөдө малды, баа Содунам 4.753 килограмм диринг деңгил 153 баш хөй, өшкү семиртип одаладыры-биле эни олтуг черлерге көшкөн.

Малчылар Дуван, Содунам олар хүлээп алган малдарын чогуур деңгилден азыр семиртирер хүлээгеш, арзында социалисттик чарыштыг ажылдап турар.

М. ОЧУР.

Ажылчы чоннун кадыкшылы дээш

Чөөн-Хемчик районда улгатыр катышкан «Коммунизме орук» көдээ ажыл-агый артелинде эмнелге эргелекчизи коммунист Надежда Хандырмаа чоннун калкы дээш кызымакый ажылдап турар. Ол Чадаана унуу Хайраканга ялы өг-булден төртүнгөн. Совет чазактын ачызы-биле өртем-билигин чедип ап, медицина ажылдакчызы болуп берген.

Ажылчы араттарын культурулуг, чуртталгазы, кадыкшылы дээш бүгү күжүн човуун херээнге берип, чоннуң ортузунга хүндүлкледи чедип алган. Өзүп олурар бичин чаштарын культурулуг өзүлдеси дээш, ырак черлерде чурттап турарларга дүрген дузаламчы чедир дээш үргүлчүлүг сагыш салышкынын кылып турар. Оон-биле кадык янзы-бүрү халда-вырлар аарыглардан баш бурун-турар камгалалдарын чорудуп турар.

Коммунист Хандырмаа партиянын даалгазын күүседип, колхозчулар ортузунга суртал ажылды чорудуп, медицина өртемниң кайгамчыктыг чедикшинерин чугаалап, культурулуг чуртталганы канчаар тударын, эргинин артыкчызы лама, хамнарын хоразынын дугайын тайылбырлап берип турар. Ол чүгте колхоз төвүнге эвес, а харын чаксы хову ажылдарында ажылдап турар колхозчуларын турлагларына барып тайылбыр массалыг ажылдар чорудуп турар.

Коммунист Надежда Хандырмаа чонун культурулуг амдыралы болгаш кадык дээш шак мынчаар ажылдап турар.

К. САТ.

Бөрү аңнаашкыны

Тере-Хөл районунун Каргы сумуунун аңлык аңчызы Баава — бөрү аңнашкыны аңап өлүрер талазы-биле илдепкейил болуп келген.

Эрткен апрель айда ол 2 улуг бөрүнү өлүргөн, оларның иштинге 12 олурар чоран, ыначаан оон-биле кидди 14 бөрүнү узуткаан болуп турар.

Х. БЕГЭН.

Школаларда экзаменнер

Каш хонук бурунгаар бистин чурттуң бүгү школаларына шилчинириниң, доо-варынын, бичик билигиниң аттестаданың экзаменнери эгелзөөн. Миллион-миллион совет школалар — оолдар болгаш кыстар экзамен ажылдары күүседиринче эгелзеп киргенер. Совет школалар бо чылын хөй болгаш алы-ымаа-биле ажылдавышаан, эки түң-недирин чедип ап шыдаанын экзаменнерин баштайгы хүнү көргүзүп турар. Экзамен тутканынын хөй кезинде эртемнерин үндзиннерин ханы болгаш бижык-биле билири, бастарының бодалын шын болгаш культурулу-биле илередиш билири көстүп турар.

Совет школаның чедикшинери бистин бүгү улусувакка чок болгаш үне-лиг. Олар болза, школа дээш большевик партиянын, совет чазактын, эш Сталинның хүн-бүрүдөгү көргүзүп турар соксаал чок кичээгенинин болгаш адынын сагыш салышкынының дөрт күнүңизин болуп турарлар. Улус өөредилгезинин сорулгаларынын дугайын эш Сталинның тодаргайлавышаан, 1929 чылда-ла бижээп болза: «Манча хол-баштыр баштайгы базымны: чүңүң-даа мурнунда чурттуң бүгү хамаатыларына, бүгү-штининиң ылаваала эге өөредилгезин, оларның национал сөөгү хамаан чокка, а оң соонда — ортумак өөредилгени хандыраарын чедип алыры эргежок чугула. Ынчангам ол чокка бистин чурттуң кандыг-даа культурулуг хонугада боттанып шыдагынас дээр-ви, культура революция деп адеар хөг-жүдүгенин дугайын чугаалакса-ла тодаргайдыр. Ол чокка: оон туржук, бисе улетшүрүң-дуза, көдээ ажыл-агый-ыңдаа, чуртувустуң идеягелди камгалалынын-даа өзүлүг көдүрүшүңү болдунмас». Эш Сталин ыначаарда чурттуң төрөөн дилының кырына өөренип школаларың байлак четкизи-биле шы-ва алып, бодунуң төрөөн дилын экинчи-биле билир башкы каадырлар-биле

оларны хандыраарының сорулгазын салган.

Совет улустуң улуг баштыңчызы болгаш башкызынын ол айтышынын амдыралга чедикшининиң-биле болгаштып турар. Чурт, ам өөреникчилери төрөөн дилының кырында өөренип турар өөреникчилериниң школаларының сырый четкизи-биле шыгынаан. Бүгү-нитиниң ийи-аваала эге өөредилгезинин оон дарый бүгү-нитиниң чеди чыл өөредилгези боттанып турар болгаш ортумак өөредилге соксаал чокка калбарып турар. Эге, чеди чыл, ортумак школа-ларда, база техникумнарда болгаш еске-даа ортумак өөредилге черлеринде өөренип турарларын саны чыл-бүрү өзүп турар. Ол өөредилге черлеринге эртен чылын 37 миллион кижин өөренип эрткен.

Совет күрүне улус чырыдышкынын улам ынайтгы хөгжүлдесинге чыгып-бүдүрүпкө, мугулай байдалга бектеп тударын орадагып турар болган, а культура—хөрөңгилги аңгылар-ның кончаалыг орулгазы, улус масса-ларны дарлап хемдириңиң четпээ болуп турар. Чижээ, Американың Катыйкан Штаттарында ажылчы чоннарын миллион-миллион уруглары школага өөренип эргезки кызытан. Олар эң-не чаш казынында эгелеп капиталисттик холесиленишти кудашкыныга тавар-

жып турарлар. Капитализм уругларны кам-хайра чокка дарлап, оларның амдыралын чедик-тудуу байдалга чедир турар.

Совет тургузулгү өөредилгезиниң чедикшининиң хөгжүрү чорунга бүгү байдалдарны хандырып тургускан. Бистин школывс бүгү тала-биле өртем-билигин, коммунисттик бүгү тала-биле бедик культурулуг тургузуучуларын кижизидип доруктурар дээш эртем, культурунун бүгү чедикшинерин калбаа-биле ажылаар аргалык болуп турар.

Дыл айтырылганың талазы-биле эш Сталинның геинийг ажылдары бо өөредилге чылында школаларының бүгү өөредилге-кижизидилгелиг ажылының идеягел утка-шынарын бедидеринге дык улуг ужуур-дузалыг болган. Дыл дугайында сталинчы өөредилге-биле чепселген совет школының ажылдакчылары башкылаашкынын чугула айтырылганын шыны-биле шитпирлеп турарлар. Во өөредилге чылында совет школа орус дылды башкыларының чаа программасы өзүгаар ажылдап эрткен. Дык хөй школаларга өөреникчилерниң аас болгаш бижимел чугаазынын культуразы көксүзү-биле бедээ.

Биология, анатомия болгаш физиология эртемнерин башкыларынын шынарын бедидеринге академик И. П. Павловтуң физиология өөрединге холбаштыр чоруткан дискуссия улуг ужуур-дузалыг болган.

Каш хонук бурунгаар эгелзөө экзаменнер болза, школының амдыралында ол чугула болушкунга совет школалары эки белеткелди ужуражып келгенин көргүзүп турар.

Москваның, Ленинградтың, Киевтин, Тбилисиниң, Ташкентиниң, Риганың болгаш еске-даа хоорайларның школаларына, база чурттуң бүгү школаларының хөй кезинге экзаменнер организастыг, ажыл-ишти байдалга эгелзөө. Школачылар эртемнер үндзиннериниң четкир санын бижык болгаш ханы билдирген алганын хөй санын чижиктер

херечилеп турарлар. Чижээлээрге, Ташкент хоорайның Куйбышев районунун 18 дугаар ортумак школында дөрт класстарының өөреникчилериниң 90 хууз орус дылдың экзаменни эки болгаш кончук эки демдектериг дужааган.

Экзаменнерниң чүгте каш санын хонуктары эрткен. Чүгте экзамен тудуп турар өөреникчи бурзузун эвес, харын башкы бурзузунуң, школа бурзузунуң чылда кылган ажылынын түңнелин үндүрсе чогуур ам-даа бодун ай бистин мурнувуста. Ынчангам экзаменнерниң баштайгы хуннеринде илеретинген организастыг четпестерни, еске-биле кандыг-даа ажыл херектиг чедикшинин оон шын организациадындан хамаарып чүве болганда, демги четпестерчи доп-доруан чайлатса чогуур.

Чамдык школаларының амдылгачыларында экзаменнер келген дээш кейде-ле шуугап шимээрээр болгаш аймаараар чоруктар бар, оларга удур оварымчалы аман эгелеп күштелдирер херек. Экзаменнерни хыналда ажылдарын шөлөө болгаш бодамчалыг күүседир талазы-биле өөреникчилерге шалтык болгаш бүгү-ле чүүлдерин дарый чылдып узуткаар херек. Ажыл-ишти, шөлөө байдал—экзаменнерни таарымчалыг эртиниктинге хамыктың эргежок чугула чүве ол.

Экзаменнерниң бир чугула сорулгаларынын бирээзи болза, эртемнерниң үндзиннерин өөреникчилер кайы хире хем, бижык шингээди алганын илередири болур. Экзамен эртирип турар башкыларының бедик негелдени билиглериниң чогуур демдек салышкынына ылаваала холбаштырган турар ужурут.

Башкыларының, школаларда партия болгаш комсомол организациаларының талазында дараазынын экзаменниң өөреникчилерниң чогуумчалыг белеткелер чорунга чугула байдалдарны тургузарына кол кичээгенин база салган турар ужурут. Өөренип эрткен өөредилге материалды школыны шөлөөн ка-

таптаза чогуур, бот-ажылга таарыштыр шымак дээрэн тускай өрөөндөр болгаш булуңар маңаа улуг ролды ойнап болур. Москва хоорайның Сталин районунун 446 школында тускайлап тургускан шак ыңдыг өрөөл өөреникчилерге улуг дузаны чедирип турар. Өөреникчилерниң бүгү-ле ажылга болгаш дег өөредилге херекселдери болгаш ли-тературалар ында делгетинген. Ыр э

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунда

Бо чылдын май 7-де ССРЭ-ниң даштыкы херектер министрлинин оралакчысы А. Е. Богомолов АКШ-тын ССРЭ-де элчини дээрги А. Кэрке Япония-биле тайбынның

керээзиниң дугайында АКШ-тын төлөөлелиниң талазы-биле ССРЭ-чазааның демдегледерин тудушкан. Ук документиниң сөзүн моон адаанда парлап үндүргөн.

Япония-биле тайбынның херээзиниң дугайында АКШ-тын төлөөлелиниң ССРЭ-чазааның демдегледери

ССРЭ-ниң чазаа Американың Каштык Штаттарының чазаандан чылдын март 29-та Япония-биле тайбынның керээзиниң төлөвилени алган. Оон ийне холбаштыр Совет чазак дараазында демдегледери кылырын өргөжөк чугула деп санап тур.

Япония-биле дайын төнгөндөн бээр беш чыл ажык үе өрткөндө болза, Японияга хамаарышкан тайбын чурумчудулганы дугайында айтырып мынчага дээр шийтпирлетинмей артып турар. Ындыг байдал, чүнүң-даа мурнуңда, чүгө тайбынның керээзин чарыны өвөс, харын ону белеткээрин явзы-явзы чыдактар-биле сонгаралдап келген. АКШ-тын чазааны ол тургунун уржуунда болган. Оон-биле кады. Япония-биле тайбынның керээзин, делегейнин чогуур дугуржугаларында баш-бурунга көрдүнгөнү өзүгаар, өске чазактар-биле кады белеткээр деп Совет чазактын саналарын АКШ-тын чазаа каш удаа хүлээвейн келген. Оон түннелинде даштыкы шериглерин Японияны эжелеп чагыраы дөвүн узамдыгы үр апарган.

1. Совет чазактын чазалгалары чүнүң-даа мурунда Япония-биле тайбынның керээзиниң шын өвөс белеткетингевиңге хамааржыр.

Япония биле тайбынның керээзин дугайында америк төлөвилелде кошкан меморандумда АКШ-тын меделеп турары болза, айтынган төлөвилелди АКШ-тын чазаанын төлөөлекчилери-биле чамдык өскө күрүлелерин чазактарынын, оон иштинде Совет Эвилелинин чазаанын база төлөөлекчилериниң аразында санал-овал солшканын соонда кылган болуп турар. Совет Эвилелинде база санал-овал алган дээрин шын өвөс деп меделээр херек, Япония-биле тайбынның керээзин белеткээр талазы-биле АКШ-тын төлөөлекчилери-биле чангыс талагыл чугулаажышкынар кылырын харын оталаанын дугайында меделелди Совет чазак бо чылдын марттын эгинде-ле парлап үндүргөн болгай. Совет чазак болза, Япония-биле тайбынның керээзин белеткээр талазы-биле чангыс чазактын хуу херээ өвөс болгаш ол талазы-биле сонуургалды өскө чазактарынын санал оналган оон ала-ала айтырып алырын херээ өвөс, а делегейин чогуур дугуржугаларында баш-бурунга көрдүнгөнү өзүгаар, ук ол чазактарынын ниити херээ болуп уjurлуг деп чүвени барымдаагап турган. Ынчалажок АКШ-тын чазаа Япония-биле тайбынның керээзин белеткээриниң эргезин шуут-ла чангыс бодунга алып деп оралдашкан, Япония-биле тайбынның керээзин чангыс талагыл белеткелди кылган, ол болза Япония-биле тайбынның керээзин ССРЭ-биле, Кыдат биле болгаш Великобритания-биле кады ол талазы-биле сонуургалды өскө күрүлелерин киржилгези-биле белеткээр дугайында алган хүлээлгезин оон бодуну үрээни ол-дур.

1943 чылдын август 2-деги Подстам дугуржугазын өзүгаар беш күрүлелерин АКШ-тын, ССРЭ-ниң, Кыдаттын, Великобританиянык болгаш Франциянык Даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлели тургустунган, ынчаарга даштыкы херектер министрлерин Чөвүлели, бир дугаар ээлчегде, тайбын чурумчудулганын талазы-биле белеткел ажылы кылыры-биле тургустувар болгаш тайбынның чогуур керээзин чогадып турда, ук Чөвүлел туруп турар согулавын хамааржы дайында күрүлелде албадан капитуляцияны негелделеринге ат салган күрүлелери төлөөлеп турар кежи-гүвөрдөр тургустувар деп Подстам дугуржугазында шуут дорту-биле чугулаан. Италия-биле, Румыния-биле, Венгрия-биле, Болгария-биле болгаш Финляндия-биле тайбынның керээзиниң база оон-биле дүүштүр чарган болгай. Япония-биле тайбынның керээзин чогадып кылыры Япониянык капитуляцияны дугайында актыга ат салган АКШ-ка, ССРЭ-ге, Кыдатка болгаш Великобританияга дааскан деп чүве үстүндө айтынган Подстам дугуржугазында база тодарап турар. Япония биле тайбынның керээзин белеткел килер дугайында Кыдаттын, АКШ-тын, ССРЭ-ниң, Великобританиянык төлөөлекчилери составтып Даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлелиниң тускай сессияны чылыдыр дугайында саналды Совет чазак 1947 чылда-ла кылган. Япония-биле тайбынның керээзин

чогадыр талазы-биле белеткел ажылына Японияга удур дайына боттарынын чепсектиг күштери-биле кирип турган бүгү чурттары хандыдарын баш бурунгаар көргөн. Ынчалажок ол болгаш өскө-даа саналдар, Япония-биле тайбынның керээзин чарыны дүргелдеринче угланган Совет чазактын каш удаа кылган күженишкенини чогуур түннелдерин бербез, чүге дээрге, Япония-биле тайбынның керээзин белеткээринге даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлелинде чылыдырарының болгаш ук керээзи чугулаажып көөр тайбынның конференциянында чылыдырарынын өргөжөк чугулазын АКШ-тын чазаа өжөгээр тоо бодавайн турар.

Япония-биле тайбынның керээзин белеткээринге Кыдатты кириштирбеси черле канчап-даа таарышпас деп Совет чазак санап тур. Милитаристиг Япониянык талазында кадыг дошкун агрессияга Кыдат хөй чылдарын дургузуда таваржып, япон империализмге уаур үр, аар-берге дайынны чорудуп келген болгаш Япониянык агрессияны анаа өң-не улуг когаралдары чедирген деп чүве билдингир болгай. Кыдат улустун карачаныг чөптүгүн төлөөлекчи болуп турар Кыдат улус республиканык чазаа Япония-биле тайбынның керээзин белеткээринге болгаш Ыраккы Чөөн чүкке быжыг тайбынны тургузарына оза сонуургалды деп чүве ынчавгап илден-дир. Япония-биле тайбынның керээзин белеткээр талазы-биле ажылдарга Кыдат улус республиканык киржилгези чокка Ыраккы Чөөн-чүкке өзүлүк тайбын чурумчудулга болунамас дээрзи мырнай тодаргай-ла болгай.

Оон көстүп турары болза, Япониянык амгы чазааны эжелеп-чагырган америк өргө-чагыралдардан хамаарылгалыны ажылап алгаш, Япония-биле тайбынның керээзин АКШ-тын чазаанга ажыктыг негелдери албан-биле Японияга чангыс талаал албадар дээш. Каштык Штаттарынык чазаа ССРЭ-ни, Кыдат улус республиканы болгаш өскө-даа чурттары Япония-биле тайбынның керээзин белеткээринге чагыралдарга болгаш өскө-даа чурттары Япония-биле тайбынның керээзин белеткээр талазы-биле бичи-даа дүүшпес, шын өвөс чүүлдеринге хамааржыр.

1943 чылдын август 2-деги Подстам дугуржугазын өзүгаар беш күрүлелерин АКШ-тын, ССРЭ-ниң, Кыдаттын, Великобританиянык болгаш Франциянык Даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлели тургустунган, ынчаарга даштыкы херектер министрлерин Чөвүлели, бир дугаар ээлчегде, тайбын чурумчудулганын талазы-биле белеткел ажылы кылыры-биле тургустувар болгаш тайбынның чогуур керээзин чогадып турда, ук Чөвүлел туруп турар согулавын хамааржы дайында күрүлелде албадан капитуляцияны негелделеринге ат салган күрүлелери төлөөлеп турар кежи-гүвөрдөр тургустувар деп Подстам дугуржугазында шуут дорту-биле чугулаан. Италия-биле, Румыния-биле, Венгрия-биле, Болгария-биле болгаш Финляндия-биле тайбынның керээзиниң база оон-биле дүүштүр чарган болгай. Япония-биле тайбынның керээзин чогадып кылыры Япониянык капитуляцияны дугайында актыга ат салган АКШ-ка, ССРЭ-ге, Кыдатка болгаш Великобританияга дааскан деп чүве үстүндө айтынган Подстам дугуржугазында база тодарап турар. Япония биле тайбынның керээзин белеткел килер дугайында Кыдаттын, АКШ-тын, ССРЭ-ниң, Великобританиянык төлөөлекчилери составтып Даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлелиниң тускай сессияны чылыдыр дугайында саналды Совет чазак 1947 чылда-ла кылган. Япония-биле тайбынның керээзин

Ук документилерде Япониянык девишкээр кызыгаарларын тодараткан болгаш «япон улустун хостуу-биле илдерек күзелинге дүүштүр Японияга «тайбын сеткилдиг, харысалгалык чазак» турар уjurлуг, а оон соонда эжелеп-чагырган шериглерин Япониядан үндүргөн турар уjurлуг деп айткан. Ол документилерде, а ол ышкаш күрүлелерин оон соонда кылган дугуржугаларында «япон улустун ортузунда демократтыг идеяларын каттап тургустуварына, быжыглаарына Японияга шаптыктан турар бүгү чүүлдерин узук-каар» уjurлуг дээриниң дугайы болгаш ук чуртун тайбын экономиказын хөгжүлдесинге делгем аргалар ажытынар уjurлуг дээрин дугайын чугулаап турар. Оон-биле кады ында милитаристтерин өргө-чагыразын база оон саялдарын узуткаарынын болгаш Япониянык боо-чепселенишкини дүжүрүн ботандарынын өргөжөк чугулазын чугулаап турар. Күрүлелериниң үстүндө айтынган документилерде алган хүлээлгелерин Япония-биле тайбынның керээзиниң америк төлөвилели черле тоовайн турар.

Ол дугайын чүнүң-даа мурунда, девишкээр айтырларына хамаарыштыр херек. Чижээ, Тайван ортулук болгаш Пескадор ортулуктары Кыдатка эгитинген болуп уjurлуг дээриниң дугайын 1943 чылдын Каир декларациясында дорту-биле чугулап

турар. А америк төлөвилелде болза Тайванга болгаш Пескадор ортулуктарына бүгү өргөлдөрдөн Япония чүгө ойталап турар дээриниң дугайын чугулаап турар болгаш Тайванны база Пескадор ортулуктары Кыдатка шилчидип бээриниң дугайын шуут ытавайн турар-дыр. Кыдаттан херек кырында хоорунган Тайванны болгаш Пескадор ортулуктарынын амгы байдалын америк төлөвилел, ук ортулуктары Кыдатка эгидип бээриниң дугайында Каир дугуржугазын үрөп, өскерилге чок артырып турар-дыр деп түннелди оон кылып болур.

Америк төлөвилел оон ынай Рюкю, Бонин, Розирио, Волкан, Прео Вела болгаш Маркус ортулуктары Япониянык эргезинде ангалып үндүрерин болгаш Каштык Нацялар Организациянын талазында оларга хайгаарал тургузар деп чылдак-биле ук ортулуктары АКШ-тын эргелелинге шилчидип бээрин көрүп турар-дыр, ынчалажок, ол адатынган ортулуктары Япониядан хоора тырып алырын күрүлелер аразында дугуржула-да, КНО-нуң Айыл чок чорунун чөвүлелини шийтпир дээр көрбөз болганда, ындыг хоора тырышында кандыг-даа шындыгышкы чок тур.

Устүндө айтынган делегей дугуржугаларында Япония-биле тайбынның керээзиниң америк төлөвилелиниң шериг айтырынын талазы биле хажышкыны оон-да артык ёралды-дыр. Япон милитаризмин каттап тургустувар чорун болдурбас дугайында кандыг-даа магадыл америк төлөвилелде чок болгаш харын Япониянык чепсектиг күштериниң хемчээлинин талазы биле черле кандыг-даа кызырышкыны көрбөй турар-дыр деп чугулаарга-ла ол дугайында четчир.

Делегейниң ийги дайынында Япония-биле кады кол агрессорларын бирезин болуп турган Италия-биле тайбынның керээзинде итальян армиянын, шериг-дады флотунун бодунун составынын болгаш шериг-агаар күштериниң санын ылап кызырган болгай. А америк төлөвилелде Япониянык чепсектиг күштериниң кандыг-даа кызырышкыны көрдүмөөн-дир. Ол талазы-биле кандыг-даа шындыгышкы чок турбуза, Италияга бодарга, Япония онагай чигелдиг байдалга кирген-дир. «Бот-камгала» дээр «камгалага» херектиг бодуну чепсектиг күштериниң хемчээлиниң дугайында айтырыгы Японияны боду шийтпирлези дэни оон илден-дир. Ол дээр милитаризмин каттап тургарын Японияга чөпшөөрүн-биле бир дөмей-дир деп Совет чазак санап тур. Япониянык боо-чепселенишкини дүжүрү дугайында күрүлелериниң суралгы дугуржугалары-биле ындыг байдалды канчап-даа дүүштүрүп болбас деп чүве билдингир болгай.

Америк төлөвилел эжелеп-чагырган шериглерин Япониядан үндүрерин кандыг-даа хуусаанын доктаатпайн турар болгаш тайбынның керээзиниң чардынганын соонда-даа Японияда эжелеп-чагырган америк шериглерин болгаш америк шериг базаларын шуут-ла олчан артырыны көрүп турар-дыр деп фактыны база өскөргөй баар арга чок-тыр. Ынчангаш, Каштык Штаттарынык Японияга белеткел турар «тайбын чурумчудулганын» соонда безин Японияны шериг күжү-биле эжелеп-чагыраы соксакас болгаш Американык Каштык Штаттары Японияга ол хөвээр херек кырында өзлөр болуп артар ышкажыл.

Италия-биле тайбынның керээзинде ук керээзин чардынганын соонда эжелеп-чагырган шериглерин оортун үш ай хуусаанын иштинде үндүрүр деп көргөн болгай. Ынчаарга Италияга бодарга, Япония эң багай байгалга кирер, а Япония-биле тайбынның керээзин кызыгаар чок хуусаага чарганын соонда АКШ Японияны эжелеп-чагыраын үргүлчүлөрүн кызыгаар чок эргезин алыр-дыр. Ол бүгү чүүлдерин 1945 чылдын Подстам декларациязы-биле канчап-даа дүүштүрүп болбас деп чүве билдингир болгай.

Японияны америк шериглер-биле эжелеп-чагыраын АКШ-тын чазаа ам уде Япониянык капитуляцияны дугайында актыга ат салган күрүлелерин аразында дугуржугаларын сорулгалардан өскөргө ажылап турар деп чүвени база немээр херек. Япон девишкээрде туруп турар эжелеп-чагырган америк шериглер Япониянык девишкээрин, оон материал болгаш кижжи күштерин Кореяда боо-чепсектиг интервенцияга ажылап турар. Японияга эжелеп-чагыраын эргени америк шериглерге чүгө Япониянык боо-чепселенишкини дүжүрү болгаш ову демократчыдар талазы-биле хемчеглерин ботандарын дээш берген делегей дугуржугалары-биле үстүндө чорук бичия-даа дүүшпес. Адактын сөө-

лүндө, Япониянык тайбын экономиказын хостуу-биле хөгжүүнү кызырылган тургустууны өргөжөк чугулазын америк төлөвилел өжөгээр тооп көрбөй турар-дыр. Чуртун тайбын экономиказын калбартпайн турар база өскө чурттар-биле чогуур садыглажышкы чокка Япониянык экономикагы көдүрлүүшкүнге болгаш япон улустун чагай чорунун өздүлгезин иделгелди үндө-зини тургузап болбас.

Япония-биле тайбынның керээзиниң төлөвилелинин талазы-биле Совет чазак өскө-даа демдегледер бар, ук демдегледерин Совет чазак сонуургалыг күрүлелериниң чөвүлел хуралына кылыр деп бодап турар.

3. Япония-биле тайбынның керээзин дүрген чарары дээш өскөргө чок оралдажып келген Совет чазак тайбынның ук керээзи болза, делегейниң ийги дайынын үеинде күрүлелер аразында чардынган делегей дугуржугаларынын үдөзүнге ажылап кылдынган турар уjurлуг болгаш ук керээзин төлөвилелини белеткелди АКШ-тын, Кыдат улус республиканы, ССРЭ-ниң болгаш Великобританиянык төлөөлекчилери-биле кады ук херекке Ыраккы Чөөн-чүк комиссиянык кежиүвөри—бүгү чурттары кириштирп тургаш, чорудар уjurлуг деп санап тур.

Оон-биле дүүштүр Совет чазактын саналы болза:

БИРЭЭДЕ. Тайбынның керээзиниң төлөвилели тайбынның конференциянык чугулаажып көөрү-биле кийртинер болузу дээш, Японияга удур дайына боттарынык чепсектиг күштери биле кирип турган бүгү чурттарынын төлөөлекчилерин Япония-биле тайбынның керээзин чогадып кылыр талазы-биле белеткел ажылына кириштирер деп бодап алгаш, Япония биле тайбынның керээзин белеткел кирер дээш, 1951 чылдын июньде ийикпе азы июльде Даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлелиниң сессиязын АКШ-тын, Кыдаттын, Великобританиянык болгаш ССРЭ-ниң төлөөлекчилери составтып кылыр чылдырар.

ИЙИДЕ. Япония-биле тайбынның керээзин ажылдап кылырын, дараазында кол сорулгаларын удуртулга болдургаш, Каир декларациязын, Подстам декларациязын болгаш Ялта дугуржугазын барымдаалап чорудар:

а) Япония болза тайбынга ынак, демократтыг, хамаарышпас күрүне болуп уjurлуг;

б) Япониянык чурттакы чоку демократтыг өргөлөр-биле хандыгытын болуп уjurлуг болгаш чонун демократтыг өргөлери узуткаар сорулгалыг кандыг-даа организациаларын, политик-даа, шериг-даа, азы шериг-даа болза, Италия-биле тайбынның керээзинде көрдүнгөнү ышкаш, тургуспанд;

в) Япон милитаризмин каттап төртүгүр чорун болдурбас дээш, керээге япон чепсектиг күштерин хемчээлин, Италия-биле тайбынның керээзинде доктаатынганы ышкаш, ук чепсектиг күштер боткамгалады негелделерин ашпас кылдыр ынчаар кызырып доктаадыр;

г) Япониянык тайбын экономиказын хөгжүүр херээне кандыг-даа кызырылган тургуспанд;

д) Япониянык өскө күрүлелери биле садыглажышкынын талазы-биле кандыг-даа кызырышкыны болдурбас.

УШТЕ. Милитаристиг Японияга удур дайына боттарынык чепсектиг күштери биле кирип турган күрүлелерин кайы-бирезинге удур угланган кандыг-даа коалициялар Япониянык кирбезин ук керээге баш бурунгаар көөр.

ДӨРТТЕ. Эжелеп-чагырган бүгү шериглерин Япония биле тайбынның керээзин чарганынын соонда бир чылда өвөс эвес үениң иштинде япон девишкээрде үндүрер болгаш чангыс-даа даштыкы күрүне Японияга шериглериг болгаш шериг базаларыг турбас деп керээге ылап тодаратар.

БЕШТЕ. Япония-биле тайбынның керээзинге ат салган күрүлелер Каштык Штаттар Организациязыга Япониянык кирерия дегкир дээр дугайын дугуржуп алыр. Москва, 1951 чылдын май 7.

Устүндө бо документиниң хоолгаларын Кыдат улус республиканы, Великобританияны, Францияны, Индияны, Пакистаны, Бирманын, Австралияны, Канаданы, Новая Зеландияны, Голландияны, Моол Арат Республиканы болгаш Кореянык улус-демократтыг республиказынык чазактарына база чорудуп берген.

Ногаа культуларының болгаш мал чөми корнеплодтарның ажаалгазын экижидер

Колхозтарын эң чугула сорулгазы болза, ногаа аймаан колхоз бурзуңге, ажылчы чонга четчир саяны кылдыр тарып хандыраы болур. Ногаа аймаанын болгаш мал чөми болур корнеплодтарын тарылгазын чорудары чүгө хоорайга болгаш бүдүрүлгө төптөринге улуг уjur-дузалыг эвес, харын ниитиниң мал ажылына быжык чөм суурну тургузарына, ажылчы чонун амьдырал чуртталгазын бедидеринге, колхозтарын орулгалык көвүдесинге болгаш колхозчуларын күш-ажылынын төлөвирин улгатырына тергиян чугула.

Көдөө ажил-агы артельдеринде ногаа аймаа болгаш корнеплодтар тарылгазы калбаа-биле негтервейн турар. Ол культуларын паны чыл бүрүде күсүтпейн турар. Райондарын көдөө ажил-агы килдистер, МТС-тер ногаа ажилын калбартыр талазы-биле колхозтарга боттук дузаны бербей, оон онаалгазын чогуур сагы салышкынын организациагы аждар биле хандыраы турар. Амаг чедир париктерни тургузарына сагыш салышкыны кош-ка болуп турар. Садыг-даа организациалары, чамдык колхозтарда ногаа аймаан кадагаларына кичээнгей чогу-биле хөй когаралдарга таваржып турар чүүлдер өвөш эвөс бар.

Устүндө айткан четчестерни узуткап, бо чылын ногаа культуларынын ажылына чедикшиверлиг болурун чөдип алыр херек. Район организациалары болгаш колхозтар удурткучулары ногаа аймаан болгаш мал чөми корнеплодтарын айткан пландан ажыр күсөдириниң чугулазын биллип алыр херек. Ол культуларын план өзүгаар тарып, оон бедик дүжүттү алыр болза, күрүнеге уjur-дузалыг чугула айтгыры болур. Ону күсөдиринге бүгү колхозчуларын партия, совет ажилчуларынын болгаш көдөө ажил-агынын тускай өртемнигерини күжүн олчө углаары чугула.

Областан көдөө ажил-агы артельдери, ылангыя Кызыл район хөрайы чогуунда колхозтары картофельдин, кулчанын, согуваны, помидорун, морковканын тарылга шөлүн дыка улгатыраы өң чугула. Ол ышкаш чылыг черлерге баш удур үндүрүп өстүргөн эрте быжар ногаа культулары—редисканы, согуваны, калустаны, огуурети үндүрүп хоорайга садыларын калбартыр.

Ногаа культуларынын хөй керезин ажык черлерге өстүрүп үндүрүп уjurлуг. Ол сорулга-биле ногаа культулары үндүрүп алгаш тарып расадниктерин бүгү колхозтарга тургузуп, оон ажылына кичээнгей салыр. Ногаа культуларыны эки шынарлыг үндүрүп алгаш, оон бедик дүжүттү алыр-биле бистин областык колхозтары шагда ла эгелээр. Ындыг-

даа болза, бүгү-ле колхозтарда ол ажылдын ажаалгазын кол кичээнгей салбайн турар. Кызыл районда «Бай-Булуң» болгаш Чкэлов аттыг колхозтар расадниктерин немей чөмгерин болгаш өскө-даа хемчеглерин чорутпайн турар. Ол колхозчулар өрткөн 1950 чылда багай эвес расадниктерин өстүрүп, дыка хөй ногааларын ажаап алган кирезинде бо чылын олажылды чугулага бодаван. Расадниктерин суггары, куш, инек өдө-биле үргүлчү немей чөмгерин оон дүжүттүн дыка бедидер. Расадниктерин өзүп турар үезинде мөөмелде чөмгерилдени 2 удаа чорудар уjurлуг. Баштайгызын 2—3 бүрүлүр үе бергенде, ийн дугаарын недела эрткен соонда немей чөмгер. Немай чөмгерин-биле куш өдөөн бодундан 8—10 катап хөй, инек өдөөн 4—5 катап хөй сугга хоюдур эзилдиргеш немей чөмгер.

Кызыл районуң колхозтары Кызыл хоорайнын чонун ногаа чүүлдери биле хандыраы оларын бир чугула сорулгазы болур. Хөй ногааны өстүргөш хоорайга садылаары чүгө чонга дуза болур эвес, харын колхозтарга хөй срулга киреринге чугула.

Бо чылын колхозтар бурзуңге хөй чылда уер ногаа культуларын, ылангыя батун деп согуваны хөйү тарып, келир чылдын май айнык ортаа үезинде чаа ногаа биле чоңу хандыраы чөдип алыр херек.

Ногаа культуларынын хөйну таран тудум-на ону ажаарынын дугайында сагыш салыры өргөжөк чугула. Ногааларын, картофельди кызын шыгаар кадагалалдык сикладтарын амдыгааштан эгелеп белеткээр херек. Колхозтарын баштаар черлери, садыг организациалары бар турар шыгаамы черлерин чогуур өйүндө хынап, оон сөптөзүн болгаш ногаа шыгаар чаа тудугларын кылырынче кирер херек.

Ногаа культуларынын хөй керезин күсүкү үеде чедир бышпайн баар төлөдө, колхоз бурзуңге ажаап алган соонда чедир быжырап чылыг шыгаамы черлери белеткээрине кичээнгей салыр чугула. Ынчангаш, кол сорулга болза, чайгы-даа, кышкы-даа үелерде чоңу ногаа чүүлдери-биле үргүлчү хандыраы болур. Ол сорулгалы ботандарында колхозтары ногаа шөлүндө бедик дүжүттү алыр дээш оон ажаалгазын экижидер херек.

Ногаа культуларынын агротехниктиг хуусааларын биче-даа эртирбей чогуур өйүндө эки ажаалап кылган черлерге тарыны хандырып, бо чылын чоңу ногаа чүүлү-биле бүрүн хандыраы негетинип турар.

Е. СКОРОСЕШКИНА,
Кызыл районуң көдөө ажил-агы килдизинин агроному.

Хоорайны чагайжыдарына горпону киржилгези четпес

Төрөөн Кызыл хоорайны чагайжыдар чорук хоорайда бүгү бүдүрүлгө албан организациаларынык болгаш чурттакы чоңуң хүндүлүг хүлээлгези болур. Сл дугайын горпону баштаар чери амгага чедир билбөөн ийикпе, азы олчө ашгы салбайн турар.

Ажылдаар күш дээрге-ле горпода. Ол коллентиве 500 чыгы кижи бар. База тырттар күш талазы-биле бүрүн хандырылгалыг. Ол киреде хоорайны ногаачыдар кампанияга кирижилгези багай. Оон тодаргай херезин хоорайда мага зиннерин, с'ловоаларыны чанында ылаш тарылгазы чок болуп турары болур.

Ылаш олуртуушкунун эмир чылын чорутса-даа, ону кажаалаваанындан, оон суггарылгазын чорутууандан кургап

калган ийикпе, сыйдыгылап калган.

Оон туржук хоорайда олурткан ылашты камгалаарынын улуу, ону чамдын ажылчынар үрөөр чоруктарынын барымдаасы бар. Чижээ: «Дружба» кудумчу-да 90 дугаар бакынык чуртакчыларынын тарып олурткан ылаш дондарып кажаазы оон чанында хоорайнык Чаяназын ажылдакчылары бузуп оттулган. Бо чорук — хоорайны ногаачыдарына хоралакчы чорук болур.

Хоорайны чагайжыдар дээш бүгү-ниитиниң көдүрлүүшкүтүне катышып, мураакчыларын денделинге чедер чорук чугула. Ынчангаш горпо баштаар чери, партия эге организациазы үстүнде четчестерин чок кылып, бүгү коллентивин ол ажылче кириери негетинип турар.

И. ЛОПАН.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Колхозчу өңчүнүң самчыгакчылары-биле демиселди дыңзыдар“

Өвүр районуң «Торгалы» көдөө ажил-агы артелиниң көдөө хөргезин чамдык кижилер төчтеглеп турар дугайында 1951 чылдын февраль

Малайяның улустарының национал-хосталгалыг демисели

Малайя улустары үш чылдың дургузунда англи-американ колонизаторларга удур демиселге холдарында боо-чепсээ-биле бодунуң хосталгалыг болгаш хамаарышпас чоруун камгалап турарлар. Малайяда национал-хосталгалыг шимчээшкни Мурнуу-Чөөн Азияны өске-даа чурттарында ышаш хүн бүрдү өзүп турар.

Малайя—Азия тилтин эң-не мурнуу кезеңде, Индий болгаш Оокум океанынын харылдаштыгы турар делегейниң чугула оруктарының беддиринде улуг өвөс чурт болуп турар. Ооң чурттакчы чоу барыкта 6 миллион кишиге дөңсөжүр, олар колдуунда үш национдардан: малайлардан, кыдаттардан болгаш индирден тургустунган. Ол чурттуң аяктык стратегия байдалы болгаш канчаар-даа аажок хөй боду бүткөн бойдус байлаа болза, олово болгаш боду бүткөн каучук болур. Малайя болза, олово казып тывар болгаш боду бүткөн каучук бүдүрүлгезинин талазы, биле капиталисти делегейде бир дугаар черни эжелеп турар. Ол-че капиталисти араатаннар шадан тура-ла чылбиргеп келгенер.

Чүс аяк чылдарың дургузунда Малайяны бодунуң колониязы кылдыр хуудурубушаан, англи капиталистер ээлеп турганнар. Британ эжелелдин чылдары болза, малай улусту кадык дошкучу-биле дарлаарың, колониалдык доорамчылдык болгаш өгүрүп шай-ышарың чылдары болган. 1942 чылдың эгезинде англи колонизаторларын япон эжелекчилер солаан. Япон нар болгаш оларның англи эжеринчилери Малайяны эжелеп алгаш, малай улусту кам-хайраа чок үтпеп дээрбедип, чурту хоозуратканнар.

Малай улустуң каян-даа сокса көрбөө национал-хосталгалыг демисели, япон эжелекчилерге удурланымшыкының чылдарында чаа күш-биле хөй үгөн. 1942 чылда Малайяның коммунист партиязының инициативасы-биле база удуртулгазы-биле бүгү чоңун, малайяны малай тараачынарның калбак держимчезин ажыглаан антияпончу Улус армиязын тургускан. Япон эжелекчилер-биле боо-чепсетип демисели чуртуп тургаш малай патриотчулар чурттуң дына хөй районнарын хостач болгаш оларга улустуң бот эрге-чагыргаларын тургускан.

Ындыг болза-даа, Малайяга ээл келген англи империалистер эргидеги колониалдык өзү чурумнарын натап тургузарыңче доп-доран кирген. Британ чагырычылар Малайяның девиэ-эзоринге шерин кирген болгаш улустуң бот эрге-чагыргаларын тардыр сызыпкан. Минчангаш, япон эжелекчилер-биле демиселе хосталгалы болгаш хамаарышпас чорутуу чаалап алган. Малайяның улустары англи колонизаторларның кудданышыкының айымына база катап кирген.

Малай улус ол айымга удурланымшыкының күчүдү шимчээшкни биле харылаан. Компартияның удуртулгазы-биле Националдың чагыс-элитиге фронтун болгаш бодунуң үрөөленинде чартык миллион хире ажылчанның—барык-ла бүгү малай пролетариаты катыштырган. Проф-эвелелдериниң Бүгү Малайя федерациязын тургускан. Ажыл-соксадышкының калбак шимчээшкни чуртка эгелзэн. 1946 чылда Малайяга 2 муң хире саныг ажыл-соксадышкынары болганың, олар оң соонда чылдарда үлетпүр бодуругелерин, шахталарны болгаш транспортту хаара туткан бүгү ивтининг ажыл-соксадышкынары кылдыр өскенин чуғаларга-ла четчир.

Англи империалистер улустун өзүп турар удурланымшыкының базары орал-дашышаан, аяк дайын чорудулгаларыңче шилчээн. 1948 чылдың июнде британ эрге-чагыргалар Малайяга «онза байдалы» тургускан болгаш кадык дошкун репрессияларын болуун малай улустуң нырыңче кедире катган. Англи империалистер Малайяга ханыг авантюраны өөскүдеринг медээзин Вашингтондан алган. Дайын чорудулгалары эгелзериң бичи мурнуу чарында штабтар начальнистерниң Катышхан чөвүлели Вашингтонга болган, орта американын Малайяга «Корум-чурумну тургузарың», тодаргайлаар, та малай улустуң демократтыг күште-рин чылча-шаварын англичаннардан өзгөөн.

Малайяның аяктык чоңтары боттарының эрелерин камгалаарыңче подур-луп үгөн. Партизан отрядтары Нацио-

нал-хосталгалыг армия кылдыр өскөн, олар дайында согушкуну хүн бүрдү-де күштедирип турар.

Англи реакция малай улустуң хосталгалыг дайының өзүлүг калбарышкының чажыраын оралдажып, Англиның лейборист чыраа ол со-рулга-биле Малайяда бодунуң кем-буруулу авантюраны чорудуп турар.

Малай улуска удур англи империализминг дайыны болза, англи болгаш америк заучук болгаш олово хааннарының аяк-кончаазын көвүдериңге четдирер. Ындыг болза-даа, Малайя англи-америк колонизаторларга чүгүл каучук, олово болгаш улуг адык-кончаалар болуп турар өвөс, Малайя—демо-крафия Кыдатка болгаш Азияның улустарының национал-хосталгалыг шимчээшкниге удур шериг-стратегия суур болуп турар. Малайя — Ыраны Чөөн-чүкте британ колониалдык тергиделдин чугула шивээлеринг бирээ-зи болуп турар. Амгы үеде Малайяда джунге четир чепсегленген 120 ажыг муң кижили англи армия, реактивти самолеттер, артиллерия болгаш танка-лар таарыштыр тургустунган.

Ындыг болза-даа англи колонизатор-лар Малайяга дайын чорудулгаларының үш чымыңгы дургузунда каңдыг-даа чедип сиңер чедип албаан. Ам каржи хемчеглерниң эң-не калчаараан сорук киригичилери малай патриотчу-лар-биле тулдуушкундан ойталаар уюрга таварышкан. Мурнуу-чөөн Азияда англи чыңгызе комиссар Макданаль бо чылдың эгезинде британ шериглер Малайяга кандыг-даа тилелелер чедип ал шылдар аржакы деп чүвени билинген. Чурттуң девиэ-эзориниң 75 хуузун малайяның Улустуң-хосталга армиязын херек кырында контролдоп турар, оу чоңунуң калбак кезектери деткин турарын Макданаль база билинген.

Малайяда дайын чорудулгаларының буступ дүшкенин дугайында бодунуң шимчээшкни хордаанын англи империалистер тайбын чурттакчы чоңуну кырыңче оонарын оралдажып турарлар. Гитлерчилеринг болгаш Япон эжелекчилеринг баскан изин эдербишаан, англи шимчээшкни Малайяның тайбын көдөөлерин хүл-ыйба кылдыр өртедип, хөрөөженини болгаш бичи уругларны болап турарлар. Эркин чылдың марта англи чыраа Малайяга генерал Бриггсти чоруткан. Ол өлүрүң чү генерал малай улустуң национал-хосталгалыг шимчээшкни базарының чаа планын экилген. Ол план болза, шериглер болгаш полиция чурттуң мурнуу-чүгүнде соңу чүгүнче шимчээшкни, орукта таварышкан бүгү чүвени узулган чок кылдырын көргөн турган. Ынчалза-даа, эрткин чылдың чынында болгаш күзүндө Улустун хосталга армиязы Джэкоб, Кедах болгаш Селангер кижестөөлөргө турган англи шериглерниң тылыгына дайыны чорудулгалары чедишкениң чс-руткан.

Аштырышкына таварышкан Бриггс худ-на кадык-дошкун, ээлчегти планнар алып дэш Лондонче кончуг дүргөн чорупкан. Ол планнар өзүлүг Малайяда 300 хире концентратыг лагер-лер тургуступ, улустуң-хосталгалыг күштеринге бичи-ле сезилгенг деп көргөн чүс-чүс муң малай хамаатыларны ол лагерлерге күш-биле сүрүп жирип турар. Ол ышаш «коллектив-тиг кеземчелерин» системазын тургус-кан. Ол болза, улуг торгаал-шпител-дин көрүп турар. Кандыг бир чурттак-чылык черниң хамаатыларының чаңгы-зын-даа эрге-чагыра черлери Улустун-хосталга армиязы-биле харылаалыг деп сезилген болза, бүгү чурттакчы-ларга ол торгаал-шпителдерни оонап турар.

Малай улуска удур дайында англи колонизаторларны америк империалистер деткип турар. Ассоциатед пресс агентилери Малайяда англи эжелекчи-лерге АКШ-тың шериг болгаш эконом талазы-биле «Дузаламчы» тодаргайла-вышаан. Малайя херек кырында «Азияда америк дайын чорудулгалары-ның хамаарыгалыг чери» кылдыр ха-ра тутунган деп демделзэн.

Ындыг болза-даа, англи-американ империалистер кандыг-даа «онза» хем-чеглер чорудуп турза, хосталга бол-гаш хамаарышпас чорутуу малай улустуң өзүп турар чүткүлүн олар базып кааптар күш чок.

В. ХАРЬКОВ.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчыларының баштайгы чөвүлел хуралы

ПАРИЖ. (СЭТА-нын тускай корреспонденти). Май 22-де дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң оралакчылары боттарынын 58 дугаар хуралына чыылган. Хуралды Великобританиянын төлөөлекчизи Дэвис дар-галаан.

Бо хуралга барын талакы күрүнелерниң төлөөлери чөвүлел хуралың ажилын узатыр дээн боттарының мурнуку туржушкунун уламчылап, Атлантика пактызың болгаш америк шериг баазаларының дугайында айтырыгын чуғалажыр айтырыгын дугуруштунмаан чүлүп кылдыр көргөштин Министрлер Чөвүлелине шилчидип бээринден безин бар шаа-биле дадалаалап турган.

Великобританияны төлөөлекчизи Дэвистин меделзээн: «Бистер (барын талакы үш күрүнелерниң төлөөлери) Атлантика пактызының дугайында чүүдү чуғалажыр айтырыгга турзун дээрзинге канчап-даа чөпшээрес бис». Дэвис бо савалды камгалаары-биле эркин куралдарга ССРЭ-ниң төлөөлекчи-иниң чуғалаарыга сойгалап илеретинг оларнын хамык хол-меге эрги тайбырларын барык сөс санап дыйкырлап чуғалаан.

Францияны төлөөлери Дэвистин демделелдеринге «долуу-биле катышып турар» деп Пароди меделзээн.

Дэвиске болгаш Пародиге харылавышаан, ССРЭ-ниң төлөөлекчизи А. Громыковун чуғалаан: «Атлантика пактызының болгаш америк шериг баазаларының дугайында айтырыг болза, чуғалаажыр айтырыгга дугуруштунмаан чүүдү кылдыр көргөштин министр-лерге шилчиктеп турар деп бистин савалыкка удур үш күрүнелерниң төлөөлекчилериниң тай-ылбыры утка-шынар чок деп чүвени айтып турган бис. Бо бүгү тайыбырлар бистин чөвүлел хура-лыкка кандыг-даа хевир-биле катаптангып турза мырнай бар-мыла чок, совет төлөөлөр олар-ның-биле чөпшээржип шыдаас.

Атлантика пактызының үндө-инде ол пактынын киржикчилериниң кандыг бир «камгалаа эрге-ажыктары» бир дээр дугайында Дэвистин эрги чуғалаан катапташ-тың, Громыковун меделзээн: «Совет чыраа үш күрүнелерниң чазактарына чоруткан чогуур но-таларына база совет төлөөлөр бо чөвүлел хуралдың чоруп турган үзөвиде Атлантика пактызының үндөинде болгаш оу чарары-биле холбаштыр бөлүгүлөшкенинде камгалаалды эрге-ажыктары-биле демейлежир чүү-даа чок деп чүвени чаңгыс удаа өвөс айтып турган. Атлантика пактызы бо-дуну чидиг бизин Совет Эвилелинге болгаш улус демократияның чурттарына уур угландырган. Соң уяттагыда бөлүгүлөшкенинде үндөинде тайбынын деткири-биле демейлежир кандыг-даа сорулга чок, харын агрессив-ти сорулгалар бар дээрин совет чазактын бо түнөөлери берип турар.

Барык хүн-бүрдү уламан чаа-чаа чижектер бо түнөөлди бүзур-дип турар деп Громыков уламчылап чуғалаан. Бис манва хуралдап ту-рувуста ооң-биле чергелештир Пар-ижте, Лондонда болгаш Бонна-яны-бүрү чөвүлел хуралдар болуп турар, ол хуралдарга Атлантика пактызы өзүлүг практиктиг шериг хемчеглерни чуғалаажып ту-рар. Ол чөвүлел хуралдарың кир-жикчилери чүгө АКШ-тың, Вели-кобританияны болгаш Францияны болгаш Соңу-атлантика бөлү-гүлөшкенинде кирип турар чурттар-ның төлөөлекчилери болуп турар өвөс, харын Боннуң аадан негеки деп алвар «чазактын» төлөөлекчи-лери бар. Герман чепсөктиг күш-терни тургузары-биле бо бөлү-гүлөшкениге Барын Германияны кирип алыр практиктиг базымнар алдынып турар, бо болза, Потсдам дугуржудагын каржызы-биле үрө-зи болур. Бо бүгү хемчеглер АКШ-тын, Великобританияны болгаш Францияны камгалаалың эрге-ажыктары дэш чорутунуп турар бө ыңчаш?»

— Бир өвөс АКШ-тың, Велико-британияны болгаш Францияны чазактары Атлантика пактызы тай-бынын быжылгалар сорулгалыг бо-луп турар деп санап турар болза, олар бо айтырыгны Министрлер Чөвүлелинин сессиязына чуғалаажыр-ынчаш? Чүгө олар бо айтырыгны чуғалаажыр күзөвейи турарыл? деп Громыков чуғалаан. Олар бот-тарынын кошкан, боттарынын ту-ружунун быжыг өзөвин, мегезин миннип турары тодаргай. Факты-лар оларга удур болуп турарын, Атлантика пактызының болгаш күрүнелериниң соңу-атлантика бөлү-гүлөшкенинин сорулгалын болгаш характерин, өске девискээр-лерге америк шериг баазаларын тургузар деп турар сорулган со-вет чазактын турш байдалын шы-ны-биле фактылар илередип ту-рарын олар билер. Бо айтырыгны Министрлер Чөвүлелинин сессия-зына херек кырында тургузуп кел-дирге чүвениң шыны илерей бээр деп чүвениң үш күрүнелерниң ча-зактары коргуп турары чалавас.

Дөрт күрүнелернин аразында харылдааларны экижерде болгаш бү-гү делегейин Европада шары-дашкынын кошкарчы-биле бо ай-тырыгны херек кырында чуғалаажыр дэш совет чазак санап үн-дүрүп турар.

Совет савалга үш күрүнелерниң төлөөлекчилериниң удурланып ту-рар чылдагааны өзүлүг политик-ти характерлиг болуп турар деп чүгөге чигинмес бис деп Громыков уламчылап чуғалаан.

Чөвүлел хуралдың ажилынын бо үе чазакында бергедэшкенинин харылаалыгын Совет Эвилели эвилээр ынаар деп Дэвистин ме-делзелиңге хамаарыштыр Громыков чүгалаан:

— Бистин таваржып турары-ыс чаа бергедэшкенин дугайында кым харысалга хүлээр дугайында ай-тырыг Дэвистин меделзелинде-даа, каш хонук бурунгар Джес-септиг кылганы ол хевиртиг ме-делзелинде-даа хамаарышпазы билдирер. Атлантика пакты-зының болгаш америк шериг баазаларынын дугайында айты-рыгны дугуруштунмаан айты-рыг деп санааң Министрлер Чөвү-лелинге шилчидип бээр дугайын-да совет савалга удурлаарың кан-дыг-даа барындаалар үш күрүне-лериниң төлөөлекчилеринде чок. Бо айтырыгны чуғалаажыры-биле хол-баштыр кайы бир чазакка элтиг болур бе, азы алчок болур бе деп болалар совет планче чайлаар уjurдуг. Европада барындаан бай-далды чигейриңче болгаш дөрт күрүнелерин аразында харылдаа-ларын экижердече угландан өзү-лүг шиптирлетимен айтырыг-ларны чуғалаажыры-биле кирген турар уjurдуг. Шаа ыныгы айты-рыгларын берээзи болза, Атлан-тика пактызынын болгаш америк шериг баазаларынын дугайында айтырыг болуп турар.

Совет төлөөлөр бо дугайында шаг-дала меделзээн деп чүве билдин-гүр, үш күрүнелериниң савалының «В» чүлүңге киргенинге Атлан-тика пактызы болгаш америк шериг баазаларынын дугайында ай-тырыг талазы-биле бир өвөс ду-гуржуп алыр болуурусса чуғалаажыр айтырыгы өске чүүлөрдү дугуружуп алганы ол деп санап бо-лурун Громыков түнөөлөңгө чуғала-ан.

Громыковун соонда Джессеп сөс алган. Үш күрүнелерин болал-ларын камгалаар чаңгыс-даа бар-ымдаалыг тайылырын Джессеп көргүзүп шыдаван. Атлантика пактызынын болгаш америк шериг баазаларының дугайында айтырыгны чуғалаажырындан барын талакы күрүнелериниң ча-зактары коргуп турарын Джессеп-тин чуғалаа база катап шыңзыт-кан, чүгө дээрге пакты чарары болгаш ол баазаларын тургузары бугу делегейин айыыл чок чоруун быжыгларының сонургалына удурланып турар.

Дарвазынын хуралын май 23-те кылдыр дээн.

ТАЙБЫН ПАКТЫЗЫ ДЭШ!

МОНТЕВИДЕО. Полицияның ист-теп-ханаашкыны турза-даа беш улуг күрүнелерин аразына Тай-бынын Пактызын чар дугайында Тайбының Бүгү-делегей Чөвү-лелиниг кыйгырынын ааданга ат салышкынарының чыылдазы кал-барып турар.

Аргентинаның «Нуэота пала-ра» солунун демделеп турары

болза, тайбын камгалаалың арген-тина комитетинге кыйгырыг аадан-га баштайгы 100 муң ат салыш-кынары кирген. Аргентинаның тайбын талакчылары алган хү-лээлзэин—кыйгыры ааданга июнь 15-те 500 муң ат салышкынарыны чыырын чедишкени-биле күө-седип турарлар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улустун армиязынын Кол командьаланын дыннады

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустун армиязынын Кол командьаланың май 24-те меделзэни болза, фронтунда густус-участоктарына Улустун армиязынык кезектери кыдат эки-тураачыларны сырый деткимчези-биле америк

миязының кезектери кыдат эки-тураачылар-биле кады элээн каш улгарга ан-гли-америк эжелекчилеринг атакаларын ойтур шаап, оларга улуг чидирилерин таарыштырган.

англи эжелекчи шериглеринг атакаларын ойтур шаап турар.

Май 21-де Улустун армиязының кезектери дайының 5 самолёттарын ка-дара алган.

(СЭТА).

Ныдаттың ажылчыннарының бүдүрүлгө чедишкени

ПЕКИН. Инженер Ковалевтун аргазын Кыдаттын бүдүрүлгелеринде улам хөйү-биле ажыглап турар. Советтин тускай эртемниг-лериниң болгаш стажаночуларыны дуржулгалары Кыдаттын ажыл-чыннарын бүдүрүп үндүрүп турар продукциязынын шынарын эки-жеринге болгаш хөйү бүдүрүп үндүреринге дузалап турар.

«Женьминьжибао» солунуң ме-делзеп турары болза, Ковалевтун аргазын ажыглап турар чамдык бү-дүрүлгелер продукциязынын бүдү-рүп үндүрүшкүнүн үш дапкыр ул-гатырып, оон шынарын кончуг эки-жилип турар. Ол арганы Мукденде-Харбинде болгаш өске-даа үлөт-пүр тептеринде калбаа-биле ажы-глап турар.

Советтин мурнакты методтарын бүдүрүлгелерге ажыглаар деп шим-чээшкни бүдүрүлгелерни патриот-туг чарыжын калбартырына бол-гаш ажылчыннар-биле инженер-техниктиг ажылдакчыларын аразы-га кады ажылдажылганы тур-

гузарына улуу-биле дузалаан деп солун айтып турар.

«Тяньцзинь жибао» солунуң бижээни-биле аларга, Тяньцзининг бүдүрүлгелеринин ажылчыннары металлди дүрген кезериниң арга-зын шингээдип ап турар. Тяньцзининин авто-мастерскаянын ажыл-чыннарын мурнакты дуржула-зын тардыры-биле оларнын чедиш-кенининиң көргүзүп организастап эртирген.

Авто-мастерскаянын ажылчыннары бодунуң чедишкени-нерин металлди дүрген кезери-биле көргүскөн. Дискектериг валды чоңдурарына болгаш хоюлаларына мурнууа 90 минут болуп тур-ган болза, ам чүгө 6 минута 42 секундда кылыр аларган. Моон мурнууда ховуладар станокка 2 шак иштинде кылыр турган кезек-ти, ам 28 минута 30 секундда кы-лып турар болган. Ажылчы Сян Дэ-ю поршнянын шаринин мур-нууда 6 шак иштинде кылыр тур-ган ам 45 минута иштинде кы-лып күүседип турар.

(СЭТА).

КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ БУТ БӨМБУУ

Майнын 27-де, дыштаныр хүнде, Кызыл хоорайны «Совет Тываның беш чыл ош»—аттыг стадионунга Абаканын «Искра» болгаш Кызылдын «Искра 1»—деп бут бөм-бүүнү командаларынын аразында маргылдазы болган.

Ий хоорайларың командалары-ның аразында маргылдаа болурун билгеш Кызыл хоорайны чуртта-кчылары болгаш бут бөмбүүгө ынакшылыг кижилер стадионун олуруттарында олурупкан, маргылдааның эгелзэрин четикпейн ма-нал олурганнар.

Маргылдаа эгелзэн. Оюнунг баш-тайгы минуттарында эгелзеш-ле абаканчалар кончуг дүрген тем-пиги ойнап эгелзэн болгаш каш кыдап улаштыр—улаштыр Кызыл-дык командалынын эжинче шаап халлап турганнар. Кызылдың вратары Грачевтун болгаш камгала-чылар Сулейманов, Баир оларнын эки ойнааның түпкөлинде аба-канчалары шаап халлаашкыны удур харылыгыны турган.

Абаканчаларның күжүн биллип каш Кызылдың ойнакчылары бот-

тарының оюнунг темпизин өскөрт-тиккөнөр. Ыңчангаш оюнун бир дугаар чартында маргылдаа кон-чуг шапкын болгаш солун болган. Кайы-даа командалар бир бирээ-зиниң эжитеринге айылдыг бай-далдарын таварыштырп турган-нар, ыныгы-даа болгаш, оюнунг бир дугаар шагында 0:0 болуп хайым болганнар.

Он минут часпарнын сөөлүңде оюн баштайгызындан-даа шапкын апарган. Ындыг-даа болза, дык-ка үр хайым ойнап турганнар. Оюн 20 минут үргүлдүлзөн, сөөлүңде Абакан командалынын солгай та-лакка камгалакчызы шипткел шө-лүдөн кызылчаларын эжинче бир мячы кир төлкен. Ыңчан-гаш сан 1:0 апарган.

Кызыл командалынын ойнакчы-лары оон сөөлүңде чеже-даа кы-са оюнунг саны өскөрилзөн бол-гаш сан 1:0 болуп, абаканчаларын тилээни-биле оюн доозулган.

Абаканың судьязы оюнун кон-чуг ак сеткилди болгаш шың чо-рутканын демделээр херек.

В. ЧЕМКОВ.

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Областың Хереглекчилер Иитилелинин Эвилелинин Кооператив садыг школазы

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР ЧЫЛДАЗЫН ЧАРЛАП ТУР.

1951—1952 өөредилге чылынга өөреникчилер чылдазын моон ааданда салбырларга чыр:

1. Бухгалтер салбыры
2. Белеткел салбыры
3. Садыг салбыры

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР ХУСААЗЫ БИР ЧЫЛ

18 хар четкен болгаш долу өвөс ортумак шоланын 7 клас-зын доосканнары, азы кооперация системазына ий чылдан ку-ду өвөс ажылдаан практиктиг ажылдакчыларын школага хүлээп алыр.

Школага хүлээп алырлар долу өвөс ортумак шоланын про-грамманың хемчээ-биле шыгдала турар:

1. Орус, тыва дылдарын (аас-биле, бижимел-биле)
2. Арифметиканы (аас-биле, бижимел-биле)
3. ССРЭ Конституциязын (аас-биле)

Школага кирерин күзүннер райпо, горпо баштаар черлерин дамчыштыр кандыг салбырга кириериниң дугайын айтыпшаан моон ааданда документтерни школа директорунун аданга ки-рип:

1. Билдиришкин
2. Каадырлар үчүдунүң бүрүткели
3. Школа доосканынын документизи
4. Автобиографиязы
5. Кадының дугайында эмчи шыңзылгазы
6. Паспорт (паспорт чок кижилер райондан паспорт калдырып алыр).
7. Үш фото чурук.
8. Райполарның өөредилгеже чоруткан дугайында шыңзыл-газы
9. Ажылдап турганының характеристиказы

Школага хүлээп алганынын стилденга болгаш ниити чурт-талга чери-биле хандырар.

БИЛДИРИШКИНИ ИЮЛЬ 15-ТЕН АВГУСТ 15-КЕ ЧЕ-ДИР ХҮЛЭЭП АЛЫР.

Адрес: Кызыл хоорай, Шетинкин кудумчузу бажын № 36 Кооператив садыг школазы, телефон № 3—35.

Даштыгыда ажыл-соксадышкынарының шимчээшкни

«Этнос» деп грек солунун медел-леп турары болза, Кания-Ретимнон-оокрутун (телефон, телеграф, радио) албан хаакчтыгы үш хонуктуң ажыл-соксадышкынын чарлаан. Олар экономика байдалдарының экижидилгезин негеп турарлар.

Бразилияны «Импереца попу-лар» солунунун бижип турары бол-за, Бразилияның эн улуг демир-орук бедлири Санта-Марияны (Рио-Гранде-до-сул штат) ажыл-чыннары болгаш албан хаакчтыгта-

ры ажыл-төлөврин бедидерин не-гээш, бүгү-ниитинин ажыл-сокса-дышкыны чарлаан.

Майның 22-де Австрияның идик фабриказынын ажылчыннары хөй кезин ажылын соксатканнар. Ол фабриканы бүдүрүлгө чөвү-лели ажыл төлөврин бедидерин негезэн, Венага Дайынг бертин-геннеринг эвилели» деп ниити ху-гал пенсияны 20 хуу бедидерин негезэн.

(СЭТА).